

Téma:

**SZAKPOLITIKAI TANULMÁNY –
NEMZETKÖZI
GAZDASÁGFEJLESZTÉS**

Időszak:

2012. november

Dátum:

2012..december 28.

SZÁZADVÉG
ALAPÍTVÁNY

SZÁZADVÉG
GAZDASÁGFORGÓ ZRT.

STRATEGOPOLIS
KÖZMŰVELÉSI, TANULÁSI ÉS STRATÉGIAI KÖZPONT ZRT.

Az anyag az NFM_SZERZ/378/1 (2012) számú
szerződés teljesítésére készült

Tartalom

Vezetői összefoglaló.....	3
Kelet - Közép Európa	5
<i>A Visegrádi Hármas gazdaságpolitikai összefoglalója</i>	<i>5</i>
Lengyelország.....	5
Csehország	8
Szlovákia.....	9
<i>Magyarország lehetőségei és a Keleti Nyitás Politika megítélése</i>	<i>11</i>
<i>Kelet-közép-európai tendenciák.....</i>	<i>13</i>
Kína-monitor	15
<i>Kínai belpolitika</i>	<i>15</i>
<i>Kínai – magyar kapcsolatok, a Keleti Nyitás Politikája</i>	<i>17</i>
Közel-Kelet monitor	19
<i>Gazdasági környezet elemzése 2011-2012</i>	<i>19</i>
<i>Magyarország és a MENA térség gazdasági együttműködése</i>	<i>20</i>
SWOT analízis.....	22

Vezetői összefoglaló

A novemberi monitoring két területet vizsgál részletesen. A Visegrádi országok harmadik negyedéves GDP arányos gazdasági növekedést indikáló értékeit veti össze egymással, valamint a keleti nyitásra, és annak számos aspektusára helyezi a hangsúlyt.

A monitoring Magyarország három visegrádi partnere, Lengyelország, Csehország és Szlovákia gazdasági és gazdaságpolitikai helyzetének vizsgálatára helyezi a hangsúlyt. A térség országai kapcsán azt a következtetést vonja le, hogy Lengyelország és Szlovákia kivételével az országok csökkenő gazdasági növekedést mutatnak fel már lassan a második\harmadik negyedéve. Ez a folyamat beleillik az Európai Unió többi országának gazdasági trendjébe is, az EU épphogy 0,1 százalékos növekedést tudott felmutatni, az eurózána gazdasága ezzel szemben már második negyedéve csökken, recesszióban van. Magyarországnak meg kell találnia azokat a fórumokat, ahol a gazdasági növekedéstől függetlenül erőt tud demonstrálni és kezdeményezni tud. Az előrejelzések szerint az ország gazdasága 2013-ban már növekedésnek indul, 2014-re ez a tendencia lassan, de biztosan tovább folytatódik. Addig azonban – azon kívül, hogy biztosítani kell ennek a prognosztizált folyamatnak a stabil környezetet – más módon kell kiemelkedni az országnak a régióan belül. Jó példa lehet erre a lengyel kezdeményezésű Central Europe Energy Partners energia- és üzemanyagszektorban alapított, közösségi szintre emelt szervezet. Lengyelország így állandóan képviseltetve van Brüsszelben, és bár uniós keretek között, de lengyel irányítással lehetőséget biztosított magának az állandó lobbis számára. Magyarország hasonló fórumokat hozhatna létre saját égise alatt a mezőgazdaság vagy a kis-és középvállalkozók közép-európai érdekérvényesítésére közösségi szinten.

A magyar-kínai kapcsolatok népszerűbbé tétele, valamint az ezen a területen elért sikerek célratörőbb kommunikációja szükséges a kormány munkájának pozitív megítéléséhez. Közvélemény-kutatások szerint a kormány Keleti Nyitás Politikája demográfiai csoportoktól függetlenül népszerű, ha nem is hallottak eddig erről, jó ötletnek tartják. Ebből látszik, hogy az ezen a téren elért sikerek megjelenítése a kormány népszerűségét és megítélését javíthatná. Kína kapcsán fontos, hogy elszakítsák az állampolgárokat a régi preferenciáktól (a közvélemény-kutatásban megkérdezettek 48 százaléka mind a mai napig a nyugati országokkal szeretné szorosabbra fűzni a gazdasági kapcsolatokat, Kínával legkevésbé (19 %)) és megmutassák nekik, hogy milyen lehetőségek rejlenek az ország számára a felvirágzó ázsiai kapcsolatokban. Kínában sok lehetőség rejlik az ország számára, a kormány kiemelt prioritásai közé tartozik az országgal való egyre szorosabb együttműködés, és valószínű, hogy számos sikert elkönnyelhet majd az ázsiai országgal kapcsolatban. Ha azonban az állampolgárok nem preferálják, valamint nem tartják fontosnak a kínai kapcsolatokat, akkor

a sikereknek sem lesz akkora népszerűség-növelő hatása, mint egyébként lehetne. Ezeknek a folyamatoknak időben elébe kell menni.

Kína kapcsán a monitoring először leírja az aktuálisan zajló társadalmi és gazdasági folyamatokat. Ezt a két területet nem lehet különválasztani, hiszen európai demokráciáktól eltérően Kínában minden döntés a kommunista párt vezetése kezében összpontosul, a gazdaság, a politika, a társadalom, a külkapcsolatok mind összefüggenek egymással. A nemzetközi sajtó által beharangozott változásokról szóló hírek nem a reális helyzetet festik le. Kínában nem egy elnökváltással indulnak be a reformok, ez egy sokkal lassabb, stabilabb és koherensebb átalakulás az ázsiai nagyhatalom esetében. Az események már 2004-ben elindultak, amikor rájöttek, hogy a népjólét lesz a jövő jólétének a kulcsa, a szociális rendszer kiszélesítésére van szükség ahhoz, hogy az emberek költeni kezdjenek, továbbá az exportcentrikusság helyett a belső fogyasztás erősítésére van szükség a gazdasági növekedés ismételt beindításához. Ez azonban egy lassú folyamat. Főleg a válság nehezíti meg szociális járulékok összegének növelését, amíg ugyanis a kínai gazdaság nem növekszik újra 10 százalékos ütemben, nem kezdhet bele a vezetés egy szélesebb jóléti rendszer kiépítésébe, az ugyanis egy ilyen nagy népességű országnál elképesztő költségeket jelenthet.

A lassú reform jele, hogy a (még a régi elnök alatt kihirdetett) 2011 óta érvényben lévő 12. Ötéves Terv lefekteti, hogy az ország 1 billió euró értékben akar importra költeni 2011 és 2016 között, abból 500 milliárd euró tengeren túlról történő beszállításra van elcsoportosítva. Az ország felismerte, hogy a globális interdependencia egyre növekszik, egy akkora ország, mint az övék se hosszú, se rövid távon nem tudja elkerülni, hogy nyisson mások felé. Ez azonban nem jelenti azt, hogy reform, liberalizáció ment volna végbe a kínai vezetőség gondolkodásában. Csupán felismerték, hogy milyen kihívásokra kell választ találnia az országnak. A döntési folyamatok, a hierarchia valamint a gondolkodási sémák ugyanazok maradtak. Még mindig tervben van, hogy 2020-ra megduplázzák a GDP arányos gazdasági növekedést, a 18-ik pártkongresszuson azonban felvették a célok közé, hogy az egy főre jutó jövedelem is megduplázódjon 2020-ra. Sokan úgy gondolták, hogy majd az új párttitkár megválasztása változást hoz, ő nyit majd a Nyugat felé. Kínában azonban maga a párttitkárságra kiválasztott személy jelentette a változást, a párt belső irányvonalai döntöttek arról, hogy egy ilyen jellegű politikus helyezzenek az élre, a döntéseket azonban továbbra is a központ hozza meg.

Magyarország célja, hogy az 500 milliárd euró értékű jövőbeli tengerentúli import egy részét mi adhassuk, ezen felül tovább erősödjön az országok közötti kulturális, diplomáciai és kereskedelmi kapcsolat. Ennek volt egy lépése a befektetői letelepedési engedély intézményének elfogadása a magyar parlamentben. Bár közvélemény-kutatások szerint a magyar állampolgárok elutasítják – jobb- és baloldali szavazók egyaránt – ezt az újfajta

gazdasági állampolgárságot, kínai szakértők szerint nagy érdeklődésre számíthatunk kínai üzletemberek részéről.

Kelet - Közép Európa

A Visegrádi Hármak gazdaságpolitikai összefoglalója

Lengyelország

Nagy válságba sodorta az országot Waldemar Pawlak miniszterelnök-helyettes és gazdasági miniszter novemberi lemondása. A válság inkább politikai jellegű volt. Pawlak azért távozott posztjáról, mert nem őt választották meg újra pártja élére, véleménye szerint pedig nem tudta volna úgy képviselni pártját a kormányban, ha olyan elveket kell magáénak vallania, amivel ő nem ért egyet. Sokáig azt gondolták, hogy nem Janusz Piechocinski, a párt új elnöke veszi át a gazdasági miniszteri tárcát – ő is így nyilatkozott megválasztása után – december elején végül Donald Tusk miniszterelnök Piechocinski beleegyezésére mégis őt nevezte ki a megüresedett pozícióra. Az újdonsült miniszter nem jelent változást a gazdaságpolitikai irányvonalakban.

Lengyelországot is, a régió többi államához hasonlóan elérte a gazdasági növekedés gyengülése. Az elemzők vitatkoznak, egyesek már felvetették, hogy akár recesszióba is süllyedhet az ország, a helyzet azonban még nem ilyen súlyos.

A jövő évi költségvetés tervezet 2,2 százalékos GDP arányos növekedéssel számol, ellenben a korábban megfogalmazott 2,9 százalékkal. Az OECD becslései szerint ez az érték nem fogja túllépni az 1,6 százalékos arányt sem. A pénzügyminisztérium is érzékeli, hogy a költségvetésben meghatározott szám nem reális, és csökkenteni szeretné 2 százalékra.

Bár idén a negyedévről negyedévre csökkenő GDP arányos növekedés elérheti a 2,5 százalékot, ez a tavalyi 4,3 százalékhoz képest jelentős visszaesést jelent.¹

A november végén nyilvánosságra kerülő harmadik negyedéves adatok egyesek véleménye szerint megkérdőjelezhetővé teszik, hogy 2013-ban egyáltalán lesz-e gazdasági növekedés az országban, nem hódol-e be a régiós trendnek a lengyel gazdaság is és süllyed recesszióba.

Az első negyedéves növekedés 3,6, a második 2,3 és a harmadik 1,4 százalékos értéket mutatott fel. Szakértők szerint a negyedik negyedévben a növekedés nem fogja meghaladni az 1 százalékot sem.

¹ <http://www.warsawvoice.pl/WVpage/pages/article.php/25550/article>, 2012. december 25.

A GDP-arányos növekedés arányának csökkenésének Ignacy Morawski, a Lengyel Vállalkozói Bank (PBP) vezető elemzője szerint három oka van²: Először is 1990 óta 2012-ben a legalacsonyabb a fogyasztás országszerte, ami a csökkenő reálbéreknek és a növekvő megtakarításoknak köszönhető. Másodsorra az állami beruházások valamint építkezések stagnálása is hozzájárult az építőipar recessziójához. Harmadjára az eurózóna kritikus helyzete a lengyelországi vállalkozókat elbátortalanította a befektetéstől.

Sokat mond a gazdasági kilátásokról, hogy a Morgan Stanley év elején még 3,6, augusztusban 2,1, míg év végére 1,5 százalékos növekedést jósolt az országnak 2013-ra.

Az egyre csökkenő GDP eredményekért Jacek Rostowski pénzügyminiszter a jegybank monetáris politikáját okolta. A jegybank három év óta először novemberben, majd december elején 25 bázisponttal 4,5-re majd 4,25-re csökkentette az alapkamatot.³ A pénzügyminiszter novemberben úgy nyilatkozott, hogy a jegybank túl későn kezdte el csökkenteni az alapkamatot, ennek pedig a legkorábban következő év második felében lesz látható a hatása. Ennek köszönhető részben az is, hogy a várt 1,8 százalék helyett csak 1,4 százalékkal növekedett a Q3-ban a lengyel gazdaság. A jegybank elnöke reakciójában elmondta, hogy folytatható lesz, ha megkésve is, a kamatcsökkentés, az infláció a célkitűzéseknek megfelelően 2,5 százalékra süllyedhet, az egyensúlyhiány alacsony mértéke alkalmassá teszi a gazdasági helyzetet az alapkamat további lefaragására. Prognózisoktól eltérően január előtt, már decemberben csökkentették tovább az alapkamatot.

Tovább erősítette a gazdasággal kapcsolatos pesszimizmust, hogy az októberi adatok szerint a munkanélküliség 12,5 százalékra növekedett a szeptemberi 12,4-ről a Központi Statisztikai Hivatal (GUS) szerint, melyet év végéig tartani szeretett volna a kormány. A novemberi adatok azonban már mutatták, hogy hirtelen 12,9-re ugrott ez az érték, így szinte teljesen lehetetlen, hogy az év végén 13 százalék alatt maradjon a regisztrált munkanélküliek száma.⁴

A lengyel kormány a fent leírt folyamatok ellen kívánt hatni, amikor kilátásba helyezett egy jelentős állami beruházási programot. Ennek része, hogy több mint 100 milliárd PLN akarnak befektetni az elkövetkező években az energiaszektorba.⁵ A beruházásokkal biztosítani akarják energiaellátásukat, munkahelyeket akarnak teremteni és újra fel akarják gyorsítani a gazdasági növekedést. Elemzők szerint azonban ezek a beruházási programok, gyors indulásuk esetén is csak két-három év múlva hozhatnak jelentős eredményt, az energiaszektor fejlesztése is legkorábban 2017 második negyedévében zárulhat le.

² <http://www.warsawvoice.pl/WVpage/pages/article.php/25554/article>, 2012. december 25.

³ http://www.nbp.pl/homen.aspx?f=/en/aktualnosci/2012/mpc_2012_12_05.html, 2012. december 25.

⁴ Central Statistical Office (GUS): Statistical Bulletin 11/2012, Tablet1, Main indicators, 29.o.

⁵ http://www.newpolandexpress.pl/polish_news_story-5015-more_investment_in_energy.php, 2012. december 25.

A lengyel gazdaságnak továbbra is az export a motorja. A 2011-es 136,7 milliárd dollár értékű export a lengyel exporttal foglalkozó KUKI szerint 147,2 milliárd euróra fog nőni, 5 százalékkal meghaladva a tavalyi értéket.⁶ A válság, amennyire ártott a lengyel gazdaságnak, annyira segített is neki. A nyugati vásárlók a válság hatására visszafogottabban költekeztek, és jobban figyelembe vették a termékárakat. Azok a lengyel termékek, amelyeknek a minősége azonos a nyugati termékekkel, általában olcsóbbak. Így a keresletük megnövekedett, és többet exportálhattak belőlük. Emellett az országon belüli előállítási költségek jóval alacsonyabbak a nyugatiaknál, számos vállalkozó áttelepítette gyárait Lengyelországba, ezzel is hozzájárulva az ország teljes exportjának növekedéséhez.

Lengyelország konkurencia Magyarország számára a befektetésvonzás szempontjából. Yasuhiro Oishi, a japán munkavállalók szövetségének elnöke szerint több mint 300 japán vállalat investált eddig az országba, több mint 40 000 munkahelyet hoztak eddig létre. Lengyelország a japán vállalkozók számára a hatodik legvonzóbb befektetői célország az EUBan. A Lengyel Információs és Külföldi Befektetési Hatóság (PALIZ) kimutatásai szerint a japán befektetések értéke 2012-re elérte az 1,5 milliárd dollárt.⁷

A HSFB Global Connections Report⁸ szerint a következő években Kína, India és Vietnám kiemelkedően fontos importpartnerekké nőnek ki magukat Lengyelország számára. Ez Magyarország számára veszélyt jelenthet a Keleti Nyitás Politika keretein belül elérni kívánt kapcsolatok terén.

Felmerült december közepén, hogy Lengyelország már akár 2016-ban csatlakozhatna az eurózónához. A kormány eddig idegenkedett a közös valuta minél hamarabbi bevezetésétől, de a gazdasági függőség az eurót leginkább támogató Németországtól, valamint az aggodalom, hogy kimaradnak az „európai magból”, közelítésre bírta a miniszterelnököt. Tusk azt nyilatkozta, hogy ha most nem hozzák meg a szükséges döntést és intézkedéseket, akár hosszú távon ellehetetlenítik magukat az eurózónába történő belépéstől. Lengyelország úgy tudta kikerülni a recessziót a válság után, hogy kiemelkedő mértékben leértékelte a valutáját, ezzel is ösztönözve az exportot. A közös valuta bevezetésével számos előnyét fel kéne adnia, ennek köszönhető, hogy kevesebb mint az állampolgárok egyharmada támogatja az euró bevezetését. A kormánynak mindezek mellett szüksége van az ellenzék támogatására is ennek a lépésnek a megtételéhez, hiszen alkotmányt kell módosítani a nemzeti valuta megváltoztatásához.

⁶ <http://www.warsawvoice.pl/WVpage/pages/article.php/25651/article>, 2012. december 25.

⁷ <http://www.warsawvoice.pl/WVpage/pages/article.php/25653/article>, 2012. december 25. ⁸

HSBC: Global Connections Report, GLOBAL 2012 November

Csehország

A recesszió elleni küzdelem határozta meg a cseh gazdaságpolitikát az év utolsó negyedében is. A jegybank tovább gyengítette a cseh koronát, most már bevett eszközzé vált az árfolyamcsökkentés a recesszió elleni harcban. Az euró árfolyama 25 korona fölött maradt, néha akár a 26-ot is elérte.

Közben a cseh gazdaság harmadik negyedéves adatai szerint 0,3 százalékkal zsugorodott az előző negyedéves értékhez képest, hozta nyilvánosságra a Cseh Statisztikai Hivatal.⁸ Ez éves szinten a GDP 1,3 százalékos csökkenését jelenti, így az ország gazdasága a negyedik egymást követő negyedévben csökken, és ez szakértők szerint az év utolsó negyedében sem lesz másképp. Erre 15 éve nem volt példa, mutattak rá elemzők.⁹

A Cseh Nemzeti Bank 0,2 százalékos növekedés prognosztizált, a visszafogott fogyasztás valamint befektetések azonban ellehetetlenítették a növekedést. Meghatározóan csökkent továbbá a külföldi kereslet, kiváltképp az építési, a munkagép- és transzporteszközök területén.¹⁰

Nemzetközi pénzüzetek 1 százalékos csökkenésre számítanak éves szinten, 2013-ra az eredetileg prognosztizált 0,6 százalékos növekedést a felére csökkentették. A régióban leginkább a cseh gazdaság helyzete függ a szomszédos országoktól. Németország gazdasági tendenciái hatványozottan befolyásolják a cseh gazdaságot is.¹¹ Szakértők szerint a megszorító intézkedések Csehország esetében tovább csökkentik a gazdasági növekedés mértékét és növelik a munkanélküliség arányát. Ennek köszönhetően nem számítanak valószínű gazdasági fellendülésre az országban 2014 előtt.

A kormány november végén a 2013-as költségvetést egy 2,9 százalékos deficit-tervvel fogadta el, ezzel biztosítva, hogy a régió belül a legkevesebbet költse kamatfizetésre. A cseh államháztartási hiány 40 százalék körüli, ami alacsony a többi európai országhoz képest.¹²

2014-re 2,7, 2015-re 2,4 százalékra tudják csökkenteni ezt a hiányt a tervek szerint.¹³ Bár ezek a számok is példaértékűek a keleti bővítés során csatlakozott országok között, a gazdasági csökkenés mértékének nyilvánosságra kerülése előtt a 2014-es és 2015-ös tervezett értékek 2,4 és 1,9 % voltak.

⁸ <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/engineering/chdp120712.doc>, 2012. december 25.

⁹ <http://www.praguepost.com/business/14864-czech-economy-slumps-as-the-eurozone-enters-a-double-dip-recession.html>, 2012. december 25.

¹⁰ <http://www.praguepost.com/news/14816-thursday-news-briefing.html>, 2012. december 25.

¹¹ <http://aktualne.centrum.cz/czechnews/clanek.phtml?id=765564>, 2012. december 25.

¹² <http://www.guardian.co.uk/news/datablog/2012/feb/06/europe-government-debt#data>, 2012. december 25.

¹³ http://www.nasdaq.com/article/czech-government-approves-2013-budget-draft-with-deficit-29-of-gdp20121121-00146#.UNnE52_8LzI, 2012. december 25.

Novemberben a munkanélküliségi ráta is két tizedszázalékkal nőtt az előző hónaphoz képest, 8,5-ről 8,7-re emelkedett, ezzel a munkanélküliek száma túllépte a fél milliót.¹⁴

A romló gazdasági helyzetre reagált a kormány december elején, amikor meghirdette a kis- és középvállalatokat támogató programját. A KKV szektor Csehországban több mint egy millió vállalkozást tesz ki, ami az egész vállalkozói szféra több mint 99 százaléka. Több mint 1,8 millió embert foglalkoztat, ami az egész cseh munkavállalói réteg 60,88 százalékát teszi ki. Az ország exportjának 51 százalékát ők állítják elő. A támogatást a KKV szektor vállalkozásai a 2014 és 2020 közötti időszakban igényelhetik.

A cseh alsóház elfogadta az adóemelést, amely lefekteti, hogy az adókulcsok 15 és 21 százalékra, egy-egy százalékkal nőnek 2013. január elsejétől. Az államelnök Vaclav Klaus azonban még ellehetetlenítheti a kormány elképzeléseit, amennyiben kihasználja a rendelkezésére álló időt, addig nem írja alá törvényt, majd megvétózza a tervezetet. A kormány ugyanis akkor nem tudja elfogadni az emelést még idén, a jövő évi költségvetésben azonban már ezekkel az adókulcsokkal számolt.¹⁵

Az adóemelés mellett a kormány további 71 gazdaságélénkítő programot hagyott jóvá, amelyek közül 18 kiemelt sürgősségű. Ezek közé tartozik az uniós támogatások rendszerének egyszerűsítése, az állami költségvetés kiadásainak felügyelete, egy kontakt-pont létrehozása az exportőröknek. Ezeket a területeket háromhavonta ellenőrzik majd. Továbbá átláthatóvá kívánják tenni az az adminisztrációs rendszert, a vállalati szférára vonatkozó törvényhozást, támogatni akarják az innovációt és a vállalatok versenyképessé tételét. További sürgős intézkedés, hogy egyszerűsítik az építkezési szabályozást, amivel a céljuk, hogy az adott részterületen tervezett munkát olcsóbbá és gyorsabbá tegyék.¹⁶

Szlovákia

Szlovákia a harmadik negyedévben is tartani tudta a GDP arányos növekedést, a második negyedévhez képest 0,6 százalékkal növekedett a gazdaság. A második negyedéves adatokhoz képest (+2,6%) a Q3-ban 2,1 százalékos volt a GDP arányos növekedés, ez 0,1 százalékkal jobb, mint amire az elemzők számítottak. A 2011-es Q3-as állapotához képest 2,2 százalékkal nőtt az gazdaság.¹⁷

¹⁴ <http://praguemonitor.com/2012/12/11/unemployment-grows-87-november>, 2012. december 25.

¹⁵ <http://www.radio.cz/en/section/curraffrs/confusion-surrounding-vat-rate-change-vexing-czech-firms>, 2012. december 25.

¹⁶ <http://praguemonitor.com/2012/12/21/govt-approves-series-measures-boosting-economic-growth>, 2012. december 25.

¹⁷ <http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=56741>, 2012. december 26.

Az eurózóna négy év alatt másodjára van recesszióba, hiszen a Q2-es -0,2 százalékos adat után a 2012 harmadik negyedévében egy -0,1 százalékos csökkenést kellett elkönyvelnie. Az egész EU éppen hogy elkerülte a recessziót miután a harmadik negyedévben egy +0,1 százalékos GDP arányos növekedést mutathatott fel.

Előrejelzések szerint éves összesítésben 2,3 százalékkal fog növekedni a szlovák gazdaság 2012-ben, ami a tavalyi 3,3 és a 2010-es 4,2 százalékos arányhoz képest jelentős csökkenés. 2013-ra 2,1 százalékos, kritikusabb szakértők ennél is tovább lassuló gazdasági növekedést prognosztizálnak.¹⁸

Az OECD november végén tanácsot adott a kormánynak, hogy hogyan tudná mégis megfordítani ezt a trendet, és nagyobb mértékben növelni a gazdaságot. Szerintük strukturális reformok valamint konszolidáció a szlovák gazdasági növekedés kulcsai. A kormánynak a piaci szabályozás lazítására, a gazdaságilag aktív lakosság számának növelésére, a munkavállalókat terhelő adók csökkentésére kéne fókuszálnia. A pénzügyminiszter reakciójában kijelentette, hogy a kormány már összeállított egy konszolidációs csomagot, amelyiknek nincs túl nagy negatív hatása a gazdasági növekedésre, nem úgy, mint az előző 2011-es kormány csomagjának volt.²⁰

December elején döntött a parlament az egykulcsos adó megszüntetéséről, január elsejétől progresszív jövedelemadót vezettek be.

Jogi személyek számára 19-ről 23 százalékra emelik a jövedelemadó mértékét január elsejétől, természetes személyeknél kétkulcsos adórendszert vezetnek be. Akiknek az éves jövedelme eléri a havi 3310 eurónak megfelelő összeget, 25 százalékos, az ennél alacsonyabb jövedelműeknek 19 százalékos adókulcs szerint kell adózniuk.

Az új szabályozás a közjogi méltóságok többletadóztatását is tartalmazza. A parlamenti képviselők, a kormány tagjai valamint az államfő 5 százalékos többletadót kötelesek fizetni. A kormány jövőre – a GDP több mint fél százalékát kitevő – többletbevételt vár az intézkedésektől.

A 2013-as költségvetési tervezet elfogadása komoly konfliktusokat generált a parlamenten belül. A kormánypárt által elfogadott terv szerint 3.085 milliárd eurós hiánnyal zárja majd a szlovák állam a jövő évet. A költségvetés számos módosításon ment keresztül az eredeti októberi betervezés óta, először egy 233 millió, majd egy 250 millió eurós hiányt kellett még felvenni a kiadási oldalra. Utóbbi akkor merült fel, amikor egyértelművé vált, hogy az eredeti számítások alapján nem tudná az állam teljesíteni a 3 százalék alatti államháztartási

¹⁸ http://spectator.sme.sk/articles/view/48255/3/economic_growth_slows.html, 2012. december 26.

²⁰ http://spectator.sme.sk/articles/view/48257/3/oecd_gives_advice_on_speeding_growth.html, 2012. december 26.

hiánycélt. Nagyobb összeggel számoltak az adóbevételek terén, továbbá kompenzálni kellett a tanárok 7,5 százalékos béremelését is, amit nem tudott elkerülni a kormány a hónapok óta tartó sztrájkok miatt. Az így keletkező hiány – a 3.085 milliárd euró – 2,94 százalékos hiánycélt irányoz elő.

A kormány tervei között szerepel, hogy az államháztartási deficitet 2014-ben 2,4, 2015-ben pedig 1,9 százalékra vigye le.¹⁹

Az országban a harmadik egymást követő hónapban nőtt a munkanélküliség, a harmadik negyedév végére 13,7 százalékos arányt ért el, így 16 700 emberrel többen munkanélküliek, mint 2011 harmadik negyedévében.²⁰

Magyarország lehetőségei és a Keleti Nyitás Politika megítélése

2010-ben lengyel kezdeményezésre létrehozták a Central Europe Energy Partners (CEEP) szervezetét. A kezdeményezők²¹, valamint a vezetőség meghatározó része lengyel.²² A lengyel energia- és üzemanyagszektor legnagyobb vállalkozói összeálltak, és európai szintre emelték működésüket. Céljuk az volt, hogy integrálják és egyszerűsítsék közép-európai országok számára az energiapiacban való elhelyezkedést. Brüsszelben telepedtek le, ők számítanak az iparág első uniós szintű szervezetének. A terület és a befolyás, amire ezáltal szert tettek, meghatározó. Nyilván megszabott keretek között, de ők formálhatják az energia- és üzemanyagszektor közép-európai arculatát és céljait. Mára már 18 tagjuk van, cégek és kutatóintézetek Csehországból, Litvániából, Romániából, Lengyelországból, Szlovákiából és Magyarországból. Az élére álltak egy számukra kedvező kezdeményezésnek. Magyarország számára ugyanúgy kívánatos cél lehetne, hogy erősítse a régió belüli pozícióját, egy-két szakterületen dominánssá váljon a térségben, valamint uniós szinten is nagyobb ráhatása legyen, valamint fizikai jelenlétével erősítse lobbiképességét Brüsszelben. Ilyen területek lehetnének a mezőgazdaság, a kis- és középvállalkozók védelme stb.

Közüvélemény-kutatások felmérték, hogy a magyar állampolgárok mennyire ismerik a kormány Keleti Nyitás Politikáját, hogy mit gondolnak róla, továbbá, hogy véleményük szerint kivel kéne szorosabbra fűzni a gazdasági kapcsolatát az országnak.

¹⁹ http://spectator.sme.sk/articles/view/48563/3/2012_budget_sails_through_parliament.html, 2012. december 25.

²⁰ <http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=56744>, 2012. december 26.

²¹ <http://www.warsawvoice.pl/WVpage/pages/article.php/25655/article>, 2012. december 26.

²² <http://www.ceep.be/www/Structure/29/pages.html>, 2012. december 26.

Arra a kérdésre, hogy hallottak-e már a kormány Keleti Nyitás Politikájáról, a válaszadók 59,6 százaléka azt válaszolta, hogy hallott róla, 48,2 százalékuk pedig nem csak hallott róla, de jó ötletnek is tartja. A Fidesz-szavazók között a legmagasabb a támogatottsága a Keleti Nyitásnak, 54 százalék hallott már róla és támogatja, míg a KDNP szavazóknál a legalacsonyabb ez az érték, 33 százalékos. A Jobbik és a baloldali szavazók között 45-49 százalékos ez a szám. Az iskolai végzettség szerinti bontásban a 8 általánost végzettek vagy alacsonyabb képzettségűek körében kirívóan alacsony az ismertsége és támogatottsága, 18 százalékos, míg a diplomások körében ez 60 százalék fölötti. El lehet mondani, hogy a diplomások körében nagyon alacsony azok száma, akik még nem hallottak róla (19%), de ennek a 12 százaléka jó ötletnek tartja, és támogatja a Keleti Nyitást. Az alacsony végzettségűek körében 48 százalék nem hallott még róla, 26 százaléka azonban nem is tartja jó ötletnek.

A kutatások azt mutatják, hogy az alacsonyabb iskolázottsággal rendelkező fiatalok kisebb arányban vannak tisztában az adott politika tartalmával és céljával, de egyetlen demográfiai csoport sem utasítja el, sőt magas arányban támogatásra lelt a Keleti Nyitás. Ebben azonban lehetőségek is rejlenek. Ha a népesség ilyen nagy százaléka hallott már a Keleti Nyitásról – akkor is, ha valószínűleg egy részük nem tudja, hogy az pontosan mit takar – akkor az ehhez kapcsolódó sikerek kimerítő kommunikációjával a kormány népszerűségét lehet növelni. Miután nem csak ismerik, de támogatják is, valamint azok, akik nem hallottak róla, azok is jó ötletnek tartják, az ezen a téren szerzett előnyök bemutatása a kormány megítélését befolyásolhatná. Ehhez egy nagyon képletes, leegyszerűsített, de átlátható eredményprezentációra van szükség.

Egy további közvélemény-kutatás felmérte, hogy az állampolgárok hogyan viszonyulnak a kormány gazdasági partner-választásához. A megkérdezetteknek lehetőségük volt preferencia-sorrendet felállítaniuk, hogy a nyugat-európai, a Visegrádi országokkal vagy Kínával erősítse tovább Magyarország gazdasági kapcsolatait. Első helyen a megkérdezettek 44 százaléka a nyugatot, 29,8 százaléka a V3-akat jelölte meg, míg csak 18,4 százalék vélte úgy, hogy Kína legyen az első számú gazdasági partner. A megkérdezettek 55,5 százaléka szerint Kína az, akivel legkevésbé kell szorosabb kapcsolatba kerülni.

Ez alapvetően mutatja, hogy mind a mai napig a régi, még a rendszerváltás előtt kialakult preferenciák dominálnak az ország kapcsolatainak megítélése terén. Hasznos lehetne egy információs kampányt felépíteni, amely révén tisztába kerülhetnek az állampolgárok azzal, hogy milyen lehetőségeket nyújt a keleti nyitás és Kína a magyar gazdaság számára (nincs szignifikáns eltérés a jobb-és baloldali szavazók között a preferenciák kialakításánál, a Fidesz szavazók ugyanannyira nem érzik közel magukhoz a kínai kapcsolatok erősítésének ötletét).

Kelet-közép-európai tendenciák

A régió országainak negyedéves adatait összehasonlítva látható, hogy Lengyelország és Szlovákia tudják egyedül fenntartani a növekvő tendenciákat. A gazdaságuk negyedévről negyedévre csökkenő arányban, de nő, az európai tendenciákkal ellentétesen. A korábbi monitoringok által felvázolt tendenciák továbbra is aktuálisak, a német gazdaság lassú, de biztos növekedése mellett ez a két ország az, amelyik az EU-n belül is ki tud emelkedni.

Erősen kirajzolódik az 1. táblázatból, hogy Magyarország és Románia könyvelte el a legnagyobb csökkenést 2011 utolsó negyedéve óta. Ez mutatja, hogy a magyar gazdaság nagyon érzékenyen reagál adott gazdasági intézkedésre, ez azonban nem csak negatív, de pozitív értelemben is igaz.

1. Táblázat

Quarterly growth rates of GDP in volume
(based on seasonally adjusted data)

	Percentage change compared with the previous quarter				Percentage change compared with the same quarter of the previous year			
	2011 Q4	Q1	Q2	Q3	2011 Q4	Q1	Q2	Q3
EA17	-0.4	0.0	-0.2	-0.1	0.6	-0.1	-0.2	-0.6
EU27	-0.3	-0.1	-0.2	0.1	0.8	0.1	-0.3	-0.4
Member States								
Czech Republic	-0.2	-0.6	-0.2	-0.3	0.5	-0.5	-1.0	-1.5
Hungary	0.1	-1.1	-0.4	-0.2	-1.2	-1.3	-1.4	-1.6
Poland	0.8	0.5	0.2	0.4	4.2	3.5	2.3	1.5
Romania	-0.2	-0.2	0.1	-0.3	2.3	0.9	1.1	-0.8
Slovenia	-1.2	0.0	-1.1	-0.8	-1.0	-0.8	-2.3	-2.5
Slovakia	0.8	0.5	0.6	0.8	3.2	2.9	2.6	2.5

23

Látszik, hogy Magyarország 2011 utolsó negyedéves és 2012 első negyedéves adatai között nagyon nagy a különbség. Azóta azonban nincsenek kiugró csökkenések az előző éves értékekhez képest. Ez egyfajta stabilitást és kiszámíthatóságot jelent. A többi országnál ilyen tendenciák nem figyelhetők meg.

Az Eurostat prognózisa szerint (2. Táblázat) Lengyelország és Szlovákia az a két ország, amelyek még mindig tartják a növekvő tendenciákat.²⁴ 2013-ban bár tovább növekszik a gazdaságuk, de csökkenő mértékben, míg Magyarországon és Csehországban, ahol eddig recesszió volt, lassú növekedés indul be. 2014-ben a két élenjáró is újra pozitív irányba indul el, mint a térség többi országa is.

²³ Eurostat- GDP growth rate Europe, 2012. december 27.

²⁴ Eurostat News Release Euroindicators 174/2012, 6 December 2012.

Real GDP growth rate - volume
Percentage change on previous year

geo \ time	2010	2011	2012	2013	2014
EU (27 countries)	2.1	1.5	-0.3 ^f	0.4 ^f	1.6 ^f
Euro area (changing composition)	2.0	1.4	-0.4 ^f	0.1 ^f	1.4 ^f
Euro area (17 countries)	2.0	1.4	-0.4 ^f	0.1 ^f	1.4 ^f
Euro area (16 countries)	2.0	1.4	-0.4 ^f	0.1 ^f	1.4 ^f
Czech Republic	2.5	1.9	-1.3 ^f	0.8 ^f	2.0 ^f
Hungary	1.3	1.6	-1.2 ^f	0.3 ^f	1.3 ^f
Poland	3.9	4.3	2.4 ^f	1.8 ^f	2.6 ^f
Romania	-1.1	2.2	0.8 ^f	2.2 ^f	2.7 ^f
Slovenia	1.2	0.6	-2.3 ^f	-1.6 ^f	0.9 ^f
Slovakia	4.4	3.2	2.6 ^f	2.0 ^f	3.0 ^f

Kína-monitor

Kínai belpolitika

November 8-án kezdődött és egy hétig tartott a Kínai Kommunista Párt Kongresszusa. Ötévente tartják a pártkongresszust, itt választják meg a párt főtítkárát, helyettesét valamint a politikai irányító testületet, az Állandó Bizottságot.²⁵ Akit itt megválasztanak főtítkárnak, az lesz előreláthatólag 2013 tavaszán a következő elnök, helyettese pedig a miniszterelnök.

A párton belül két konkurens szárny harca volt tapasztalható a kongresszust megelőző időszakban. A technokrata szárny, amelyet az eddig hatalmon lévő Hu Csintao képviselt, és a konzervatív szárny, amelyet az őt megelőző elnök Csiang-Cö-min irányított. A mostani vezetőváltás a konzervatív irányba történő eltolódást jelzi. Ez a konzervatív nem az európai jellegű konzervatív definícióját takarja, a kemény, kizárólagosan szakpolitikai politizálástól való elszakadást jelenti.

Kína alapvető problémája, hogy nem fogja tudni elkerülni a már rég esedékes gazdasági modellváltást, hiszen az ország egy elavult modellt alkalmaz. Az egygyermek-politika, amelynek kudarca esetén sok százezer embert fenyegetett volna az éhhalál, sikeresnek bizonyult. Eredményeként azonban a nemek arányának eltolódása ahhoz vezet majd, hogy évtizedeket belül több tízmillió férfinak nem lesz partnere, drasztikusan változik a nemek aránya.

A környezetszennyezés nagyon súlyos problémája a mostani gazdasági rendszernek: Kína kőszénállománya hosszú évszázadokra is elegendő lenne az ország energiaigényének lefedésére, a környezetben viszont visszafordíthatatlan szennyezéséhez vezetne, komoly egészségügyi károkat idézne elő.²⁶ Kína 60 milliárd dollárt fektetett a zöldenergia fejlesztésébe, de más forrásokat is keresnie kell.

Kőolaj-dependenciáját az mutatja, hogy a szükséges mennyiség 60 százalékát importálja, ez az arány 2020-ra azonban 80 százalékra fog növekedni.

2016/2017-re becslések szerint Kína globális tőkéje olyan mértékben fog megerősödni, hogy vásárlóerő paritás szempontjából megelőzi az USA-t. Ezt azonban csak akkor tudja megtenni, ha változtat a gazdasági modelljén.

²⁵ <http://www.scmp.com/comment/blogs/article/1102978/chinese-officials-behaving-badly>, 2012. december 27.

²⁶ <http://www.theatlantic.com/international/archive/2012/07/a-stunning-visualization-of-chinas-airpollution/259455/>, 2012. december 27.

2008 után is maradt Kínában a stabil 7,5-8 százalékos körüli a GDP arányos növekedés, ez az előtte elért 10 százalékos közeli arányhoz képest azonban egy ilyen nagy ország esetében drasztikus csökkenést jelent.²⁷ Egy 7 százalékos körüli aránnyal már nem biztosított a munkahelyteremtés, ami Kína szempontjából létfontosságú.

Duális szerkezetű gazdaság működik Kínában: Van egy modern, költséghatékony gazdasági szektor és van egy hagyományos, környezetkárosító, vidéki, pazarló szektor. Emellett kirívóan elmaradott a mezőgazdaság, a városok és falvak közötti fejlettségi különbség óriási. A társadalom vidéki, elmaradott fele az egyharmadát keresi a városi, modern fél jövedelmének. Ez a két tényező útjában áll a fejlődésnek, továbbá az extenzív növekedésük, a felesleges munkaerő-felszívás, az exportvezérelt gazdasági stratégia tovább mélyíti a szakadékot a két társadalmi csoport között.

Ki kell térni a kínai változások dinamikájára is. Az ország jellegéből és történelméből fakad, hogy egy vezetésváltás nem azonnali reformok bevezetését jelenti. Kína már 2004 előtt felismerte, hogy ezt a növekedési tempót hosszú távon nem fogja tudni fenntartani. Ezért 2004-ben meghirdette a belső fogyasztás növelésének politikáját. Ennek érdekében a szociális kérdésekre is ugyanolyan nagy hangsúlyt kell fektetni, mint a gazdasági növekedésre. A népjólét kérdése ugyanis mostantól kezdve a legmeghatározóbb faktora lesz a gazdasági mutatóknak. A belső fogyasztás most 35 százalékos, 2015-re 45 százalékra akarják növelni. Kínában a szociális háló szegényes, erősíteni kell a struktúráját. Az emberekhez eljutó összeg 90 százaléka a tiszta jövedelmük, 10 százaléka csupán a szociális segélyek aránya. Az alacsony juttatásokat folyósító szociális háló azonban az emberekben a megtakarítás állandó beidegződését idézte elő. Kínának át kell állnia arra, hogy a belső fogyasztás növelése révén serkentsék fel a gazdaságot. Ennek érdekében kell növelni a szociális juttatásokat, cél hogy az emberek elkezdjenek költeni.

A kínai vezetés még nem tud átállni erre a rendszerre, túl magas költségekkel járna, a válság még mindig megviseli az országot, ezért kívár, és amint újra fellendül a gazdaság elkezdni átalakítani a szociális rendszert.

Fontos a mostani kongresszuson meghozott döntés is. A párt főtitkárává a kínai viszonylatokban progresszív gondolkodásúnak tartott Hszi Csin-pinget választották, tőle várják a nyitás irányába történő lépéseket. Az Állandó Bizottság tagjait kilencről hétre csökkentették, a személyi összetételéről a háttérből irányító Csiang-Cö-min, a párt szürke eminenciása döntött.

Ennek a lassú folyamatnak az eredménye, hogy Kína úgy döntött, meg kell nyitnia a piacát külső termékek számára is, nagyobb hangsúlyt kell fektetnie az importra. Ennek köszönhető,

²⁷ <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG>, 2012. december 27.

hogy a 12. Ötéves Tervben (2011-2016) 1000 milliárd eurót terveznek termékbefizetésekre költeni, abból 500 milliárdot a tengerentúlról.²⁸ Egy Magyarországra látogató kínai delegáció december közepén elmondta, hogy Közép-Kelet Európa ideális gazdasági partner számukra, a régiós országoknak ki kell használnia ezt a lehetőséget és keresniük kell a kapcsolatot velük. Kína felismerte, hogy az összefonódás a mostani globális gazdaságban egyre szorosabb és visszafordíthatatlan, ezért alkalmazkodnia kell ehhez a trendhez. A világ második legnagyobb gazdasága révén azonban olyan domináns helyzetben van, hogy ez a váltás, nyitás olyan gazdasági lehetőségeket nyit meg jövőbeli partnerei számára, amikre egyébként nem tehetnének szert.

A kínai delegáció véleménye szerint a jövőben Kínának a következő kihívásokra kell választ találnia: nem fenntartható a gazdasági fejlődése, a technológiai innováció kapacitása csekély, az ipari struktúrája kiegyensúlyozatlan, a mezőgazdaság szerkezete gyenge, a természeti források szűkülnek, a környezet szennyezése kiemelkedően magas, nagyon nagyok a jövedelmi különbségek, nem csak az iparból-agráriumból, vidéken vagy városban élő népesség élethelyzete nagyon divergáló, hanem az ország partjainál valamint az ország közepén élők között is nagyon nagy a jövedelmi különbség.

Ennek köszönhető, hogy a 16-ik és 17-ik pártkongresszussal ellentétben a 18-on nemcsak a GDP-t megduplázása szerepelt a tervek között, hanem az egy főre jutó jövedelmeket is a kétszeresére akarják növelni 2020-ra.²⁹ Szociális piacgazdaságot akarnak építeni, egy globális nyitással összekötve. A középosztályt akarják megerősíteni, reménykedve abban, hogy csökkenteni tudják ezzel a polgár-párt ellentétet, ellenszenvet.

Egy az HSBC által készített tanulmány szerint 2013 és 2020 között egyedül Kína, India és Vietnám fognak több mint 10 százalékos export-növekedést elkönyvelni, jóval maguk mögött hagyva Amerikát, a világ legnagyobb gazdasági erejét.³⁰

Kínai – magyar kapcsolatok, a Keleti Nyitás Politikája

Magyarország Keleti Nyitás Politikája jelzésértékű volt a kínai partner számára, a kormány számos lépésével érezteti, hogy milyen kiemelkedő fontosságú az ázsiai ország.

Az egyik eleme a kínai kapcsolatokat erősítő tervnek a befektetői letelepedési engedély magyarországi bevezetése volt. Kínában számos ügynökség foglalkozik befektetői állampolgárságokkal, akiknek a feladata, hogy személyre szabott ajánlatokat terjesszenek az

²⁸ http://cbi.typepad.com/china_direct/2011/05/chinas-twelfth-five-new-plan-the-full-english-version.html, 2012. december 27.

²⁹ <http://www.bloomberg.com/news/2012-11-07/china-s-economic-growth-at-stake-as-communist-party-meets.html>, 2012. december 27.

³⁰ HSBC Global Connections Report, Global November 2012

érdeklődők elé. Általában üzletemberek érdeklődnek, akik más országokban keresnek alternatív befektetési lehetőségeket. A konkurencia az országok között abban nyilvánul, hogy milyen feltételekkel tehetnek szert külföldiek letelepedési engedélyre vagy állampolgárságra, milyen időkeretek állnak rendelkezésre, és - talán a legfontosabb - hogy milyen áron, milyen befektetési feltételek között telepedhetnek le egy adott ország területén. Egy kínai üzletembernek 20-25 alternatív ajánlatot terjeszt elő egy ügynökség, eddig azonban a maláj valamint spanyol feltételek voltak a legkedvezőbbek a kínaiak számára. Azzal, hogy Magyarország decemberben elfogadta a befektetői letelepedés intézményét, új termék jelent meg a piacon. Kínai szakemberek szerint a magyar árfekvés (250 000 euró, 5 évre államkötvényekbe befektetve, az állam ez alatt az idő alatt kamatot fizet a befektetőnek, majd az 5 év után visszakapja a pénzét) ideális az ottani üzletemberek számára, és fellendülésre számítanak a kínai befektetői letelepedést igénylők piacán az elkövetkező években. Kínában a magyar ajánlattal már számos cikk³¹ és hirdetés foglalkozik, a cikkek után számos hozzászóló érdeklődött a letelepedés feltételeiről.³²

Közzvélemény-kutatások szerint azonban a magyar állampolgárok ellenzik a befektetői állampolgárság intézményét. A baloldali szavazók több mint 80 százaléka, a magukat középre pozicionáló szavazók több mint 70, a jobboldali szavazók több mint 59 százaléka teljes mértékben elutasítja az újítást. A KDNP szavazói fogadják el leginkább az ötletet, 33 százalékuk támogatja és az összeget is megfelelőnek tartja, 33 százalékuk semleges a témával kapcsolatban és csupán 33 százaléka utasítja el az ötletet. A Fidesz szavazók 63 százaléka utasítja el, 13 százaléka pedig semleges a témában. A legmagasabb elutasítottsága a Jobbik és DK szavazók körében van 82 százalékkal. Érdekes, hogy a KDNP után a bizonytalan szavazók helyeslik legnagyobb arányban a befektetői letelepedést, 11,6 százalékos aránnyal.

Lakóhely szerinti bontásban legnagyobb arányban a budapestiek (73%), legkisebb arányban pedig a községben, faluban lakók (65%) utasítják el. Korosztályok szerint a fiatalok (18-29 év) csak 58 százalékban utasítják el, míg a többi korosztálynál majdnem mindenhol 70 százalék feletti az elutasítottsága.

³¹ http://blog.sina.com.cn/s/blog_8282892101017xmx.html, 2012. december 26. ³

³² <http://www.eulam.com/html/201211/9/390252.html>, 2012. december 26.

Közel-Kelet monitor

Gazdasági környezet elemzése 2011-2012

A közel-keleti régió országait gazdasági aspektusból több különböző szempont szerint csoportosíthatjuk. Noha, a korábban használt hármass felosztás, tehát észak-afrikai országok (első sorban Egyiptom, Tunézia, Líbia), Levantei- térség (Izrael, Palesztin Hatóság, Libanon, Szíria) illetve Öböl-menti térség (Szaúd-Arábia, Kuvait, Egyesült Arab Emírátsok) még mindig releváns, a 2011-ben kibontakozó „arab tavasznak” nevezett átalakulási hullám földrengés szerű változásokat hozott nem csak a politika, de a gazdaság területén is. Egy másik, a gazdasági diverzitást előtérbe állító felosztás a MENA térség országait a lakosság nagysága, illetve a természeti erőforrásaik mértéke szerint csoportosítja. E szerint megkülönböztetünk természeti erőforrásokban gazdag, nagy lakossággal rendelkező arab országokat (Szíria, Jemen stb.), kisebb lakossággal rendelkező, azonban olajban gazdag országokat (Kuvait, Katar, Szaúd-Arábia, Egyesült Arab Emírátsok) illetve energiahordozókban szegény országokat (Egyiptom, Libanon, Palesztin Hatóság, Jordánia stb.). Az utóbbi két év történéseinek köszönhetően nagy és stabilnak mondható gazdaságok jutottak kritikus helyzetbe, elég csak Szíria vagy Egyiptom példáját megnézni. A már a 2011 előtt is létező gazdasági problémák, melyek közrejátszottak a forradalmak kitörésében, hirtelen teljes valójukban kerültek felszínre, megoldásuk azóta is várat magára. Egyértelműen kijelenthető, hogy az arab tavasz által érintett államok szinte mindegyikében a hasonló gazdasági illetve szociális nehézségek nagymértékben hozzájárultak ahhoz a forradalmi hullámhoz, melyre aztán később egyéb ideológiai és vallási ellentétek is ráakódtak.³³ Mindehhez hozzájárult a 2010-ben és 2011-ben lejátszódó élelmiszerár-robbanás, melynek hatásait a kormányok képtelenek voltak tompítani. Összességében kihangsúlyozandó, hogy 2011-re az érintett országok egy részét olyan gazdasági és társadalmi nehézségek sújtották, melyek kezelésére a korábbi rezsimek gazdasági stratégiái nem szolgáltak megoldással és a társadalomban megjelenő új médiumok (al-Dzsazíra) és kommunikációs csatornák (facebook, twitter) révén az állampolgárok kikerültek a rezsimek látóteréből és lehetőséget kaptak elégedetlenségük kifejezésére.

A két legfőbb célkitűzés az érintett országok szinte mindegyikében - melyeket a tüntetések is zászlajukra tűztek - a munkahelyteremtés és az oktatási rendszer gazdasági szempontból való megreformálása (piacképes diplomás képzés).^{34,37}

³³ <http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2011/10/20111010142425419849.html>, 2012. december 27.

³⁴ IMF World Economic Outlook Database

Főbb gazdasági mutatók az érintett országokban

	GDP/fő	Folyó fizetési mérleg	Költségvetési hiány	Infláció	Munkanélküliségi ráta
Bahrein	23027	2,6 milliárd \$	n.a.	0,5%	n.a.
Egyesült Arab Emirátusok	65377	33,6 milliárd \$	n.a.	0,7%	n.a.
Egyiptom	3109\$	-8,7 milliárd \$	10,4%	8,7%	12,7%
Izrael	32060\$	-5,2 milliárd \$	3,8%	1,7%	7%
Jordánia	4901	-4,4 milliárd \$	n.a.	4,5%	12,9%
Kuvait	46142\$	76,9 milliárd \$	n.a.	4,3%	2,1%
Libanon	10416\$	-6,7 milliárd \$	n.a.	6,5%	n.a.
Szaúdi-Arábia	22823\$	171 milliárd \$	n.a.	4,9%	n.a.

35

Magyarország és a MENA térség gazdasági együttműködése

Az újonnan felálló kormányok szinte valamennyi országban a politikai változásokat gazdasági reformokkal együtt kívánják végrehajtani. A legfőbb cél az égető gazdasági és szociális problémák orvoslása és a gazdasági helyzet stabilizálása. 2011 után a változásokban érintett államok az ország újjáépítésében és fejlesztésében érdekeltek. Egyes államokban, mint

³⁵ http://vilaggazdasagi.blog.hu/2012/03/13/atalakulo_arab_orzagok_l_ehetosegek_es_kilatasok, 2012. december 27.

például Líbiába az olajkitermelés és kereskedelem újraindítása, míg máshol, Egyiptomban és Tunéziában, a biztonsági és gazdasági helyzet normalizálása szükséges, hogy a jelentős mértékben turizmusra támaszkodó gazdaság ismét talpra állhasson.³⁶

A változások egészen új helyzetet teremtettek az adott ország gazdasági és kereskedelmi kapcsolattérképét tekintve. A Keleti Nyitás Politikáját alapul véve a régió országai új potenciált jelentenek Magyarország számára, rövid és hosszútávon egyaránt. Noha a MENA térségben a külföldi befektetések aránya növekedett a vizsgált időszakban, ez még mindig inkább az erőforrásokban gazdag Öböl-menti országok felé irányul, a politikai szempontból instabil országokat tekintve ez az arány sokkal alacsonyabb, ezért érdemes az ott újonnan felálló politikai vezetéssel még időben, akár más európai országokat megelőzve szorosabb gazdasági és kereskedelmi kapcsolatok kialakítani.

Magyarország, illetve a magyar vállalkozások már az újjáépítési folyamatokban is jelentős szerepet játszhatnak főképp Egyiptomban, Tunéziában illetve Líbiában, több területet figyelembe véve: építőipar, várostervezés, úthálózat kialakítása, közlekedés és infrastruktúra. A már hagyományosnak számító a régióba szállított exporttermékek immáron több ország számára válhatnak vonzóvá, főleg a mezőgazdaság, az élelmiszer- és a gyógyszeripar terén.

A gazdasági és kereskedelmi kapcsolatok, továbbá a magyar vállalatok megjelenése az egyes arab országokban mindenképp kell, hogy reflektáljon az adott országot és összességében a régiót érintő változásokra, specifikációkra, az előzőekben megfogalmazott prioritásokra (munkahelyteremtés, magánszektor élénkítése, élelmiszerexport mértékének növelése, az újjáépítésben, illetve a stabilizációban való részvétel).

A magyar vállalatok cselekvőképességének megteremtése a régiót illetően a mostani időszakban különösen fontos, hiszen új gazdasági célkitűzések válnak valóra a MENA térségben, továbbá a magyar jelenlét már az újjáépítési illetve fejlesztési stádiumban is jelentős szerepet tölthet be.³⁷

³⁶ www.eiu.com, 2012. december 27.

³⁷ <http://www.eces.org.eg/>, 2012. december 27.

SWOT analízis

Erősségek: Magyarország földrajzi elhelyezkedésének és történelmi szerepének köszönhetően jelentős hatással rendelkezik a régión belül. Az elmúlt kormányok gyakran rontottak nemzetközi megítélésünkön, az ország pozíciója és súlya ennek ellenére megmaradt. Ezt kell a régión belül és az EU-n belül is kihasználni. A kormány a csökkenő gazdasági tendenciákat nem tudja meghatározóan alakítani, 2013-ra és 2014-re azonban megfordul ez a tendencia és stabil növekedést prognosztizálnak számunkra.

Gyengeségek: Az országnak méretéből kifolyólag nehéz lesz az Európa felé nyitó ázsiai gazdasági nagyhatalmak érdeklődését megragadni. Lengyelország, aki jóval nagyobb kereskedelmi partner, valamint Szlovákia, aki töretlenül tartja a gazdasági növekedés kurzusát komoly konkurencia lehetnek az ország számára a befektetés vonzás szempontjából, rajtunk kívül álló okok miatt.

Lehetőségek: Magyarország számára számos lehetőség nyílik a 2013-ban. A V4-ek elnökségének vezetése lehetőséget adhat a kormány számára, hogy saját kezdeményezéseket terjesszen a szomszédos országoknak, először a V3 partnert bevonva, majd a többi régiós országot is integrálva erősítse pozícióját az Unión belül is. Továbbá ki kell használnia azt a lehetőséget, hogy Magyarország már a rendszerváltáskor is a térség domináns és mintaadó országai közé tartozott. Olyan kelet-közép-európai országokkal kell erősíteni a gazdasági kapcsolatot, akik bár velünk egyszerre csatlakoztak az EU-hoz, a politikai súlyuk nem olyan meghatározó, mint a mienk, ezekben a kapcsolatokban mi dominálhatunk (pl. Litvánia, Lettország, Bulgária, Horvátország). Továbbá természetesen fókuszálni kell a nyugati partnerekre, valamint a Keleti Nyitáson belül a kínai kapcsolatokra is, hiszen az ott zajló átalakulások jelentős lehetőséget kínálnak az együttműködésre, és ezzel a magyar gazdaság növekedésére is. Lehetőség az ország számára, hogy a Keleti Nyitás keretei között Kína mellett a Közel-Keleten, már az arab tavasz után szükséges újjáépítési folyamatokban részt vegyen az ország, és a kezdeti fázisban összeköttetést építsen ki a térség országaival.

Veszélyek: Nem szabad hagyni, hogy ezek a kiemelkedő gazdasági kapcsolatok az országon belül, az állampolgárok körében negatívan csapódjanak le. Fontos, hogy a kormány kommunikálja ezeknek a lépéseknek a jelentőségét. Közvélemény-kutatások felmérték, hogy az emberek nem támogatják a kínai kapcsolatok erősítését. A kormány népszerűségének csökkenését kockáztatja azzal, ha nem képletesíti, hogy milyen haszonnal járhatnak ezek a

lépések az ország számára. További veszély, hogy a kormány kihagyja azt a lépést, hogy a Keleti Nyitás keretei között elért sikereket kimerítően kommunikálja, ezzel ugyanis lemond arról a lehetőségről, hogy tisztába kerüljenek az állampolgárok azzal, hogy mit is teljesített az elmúlt időben.